

ОСНОВНА ІНФОРМАЦІЯ

- **Більшість ВПО**, що живуть у центрах компактного проживання, знаходяться на території Київської (23%), Донецької (17%), Харківської (13%), Одеської (13%) та Дніпропетровської (11%) областей, в той час як на решту областей припадає 23% ВПЛ.
- **Демографічні дані:** Жінки та діти складають близько 73% від всього населення центрів компактного проживання, а більше 13% є особами похилого віку. В центрах компактного проживання мешкає на 15% менше чоловіків, якщо порівнювати з загальною кількістю чоловіків серед ВПО (REACH 2015), що можна пояснити тим, що представники таких вразливих груп населення, як самотні матері та багатодітні родини, часто є мешканцями центрів компактного проживання.
- Найвищий **коефіцієнт заповненості центрів** характерний для Харківської, Дніпропетровської та Запорізької областей. Загалом, спостерігається тенденція до пониження показників заповненості центрів порівняно з цими ж показниками середини 2015 року. У великих містах та на їх околицях коефіцієнт заповненості вищий, порівняно з віддаленими сільськими населеними пунктами, в яких більше половини місць у центрах лишаються незайнятими.
- **Тривалість перебування:** Багато координаторів центрів компактного проживання, особливо тих, що знаходяться поруч із лінією зіткнення, повідомили, що ВПО залишаються не на тривалий період, а лише на кілька ночей, використовуючи центри для короткострокового перебування.
- **Тип власності:** Більшість центрів компактного проживання перебувають у приватній власності, і лише 38% належать до державної або комунальної власності. Впродовж минулого року значна кількість державних і комунальних центрів була закрита, в той час як показник закриття приватних центрів є набагато нижчим.
- **Закриття центрів компактного проживання:** 52 центри з 271 закрилися з моменту початку кризи, 32 з них було закрито впродовж 2015-2016 років. У більшості випадків ВПО вирішували перейти на окреме індивідуальне проживання чи переїжджали до інших центрів компактного проживання в тому ж районі, проте також зареєстровані випадки переселення до інших регіонів країни та повернення у місця походження. Основними причинами закриття центрів була заборгованість за сплату комунальних послуг та фінансова неспроможність, сезонне закриття на зимовий період, чи прийняття інших рішень щодо житла самими ВПО. 11% літніх таборів, які були закриті на зимовий період, повідомили про можливість відкриття на літній період, за необхідності.
- **Виселення:** 15 центрів компактного проживання повідомили про ризик виселення ВПО (більше 700 осіб). Основною причиною є борги за електроенергію та оренду. Про всі випадки повідомлено партнерам.
- **Планування на випадок непередбачуваної ситуації:** Центри компактного проживання, що перебувають як у державній, так і у комунальній власності, повідомили про свою готовність приймати ВПО у разі нового напливу за запитом відповідних органів влади.

© УВКБ ООН / м. Донецьк, червень 2015

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ

Потік переміщених осіб всередині України та за її межі сприяв ускладненню і без того проблемної ситуації з житлом. Переміщення відбувалося у три основні етапи: у березні 2014 після кризи в Криму, у квітні 2014 з напруженням ситуації на Сході України та в січні-лютому 2015 через ситуацію в Дебальцево.

Негайна потреба в розміщенні мешканців Сходу, в основному, задовольнялася двома шляхами. По-перше, використовувалися заклади, що існували до початку конфлікту, такі як установи, розраховані на довгострокове перебування (будинки для осіб похилого віку, притулки, школи-пансіонати тощо); установи, розраховані на короткострокове перебування (лікарні, санаторії, літні табори); та заклади для довгострокового проживання (гуртожитки, комунальні квартири тощо). По-друге, створювалися особливі установи спеціально для переміщених осіб (модульні містечка, орендовані будинки, переобладнані для колективного розміщення тощо)

Занадто активне використання закладів, що існували до початку конфлікту, призвело до виникнення багатьох ускладнень, як для самих переміщених осіб, так і для місцевого населення. Спеціалізовані заклади не мали можливості виконувати свої основні функції, в той час як деякі не були обладнані для довгострокового перебування чи для зимового періоду. На базах відпочинку платежі за комунальні послуги мали здійснюватися по тарифам, призначеним для юридичних осіб, що є значно вищими за тарифи для фізичних осіб. Установи для довгострокового проживання (зокрема, гуртожитки) були переповнені ще до кризи, що призвело до напруження відносин між місцевим населенням та переміщеними особами, а також до погіршення житлових умов. Установи, спрямовані конкретно на розміщення переміщених осіб також зіштовхнулися з рядом труднощів: висока вартість орендних та комунальних платежів, обмежена кількість місць тощо. До того ж, враховуючи тимчасову природу усіх вищезазначених видів розміщення, довгострокові рішення є критично необхідними для переміщених осіб, що проживають в центрах компактного проживання.

Коротко про центри компактного проживання

271 центр у базі

даних

52 центри було

закрито

6,518 людей у

центрах (на підконтрольних Уряду територіях)

10,410

максимальна кількість місць у центрах

28% зменшення

кількості людей в центрах (порівняно з 2015)

63% коефіцієнт

заповненості центрів (відношення всіх місць до кількості мешканців)

ВПО у центрах компактного проживання за областями

Київська 1,509	Харківська 858
інші 19 областей 1,477	Одеська 829
Донецьк 1,120	Дніпропетровськ 725

СИТУАЦІЯ ДО ПОЧАТКУ КОНФЛІКТУ

Ще до початку конфлікту ситуація з житлом в Україні не відповідала мінімальним стандартам, враховуючи, що 1,139 мільйонів українців були зареєстровані у черзі на соціальне житло через невідповідні житлові умови та соціально-економічний статус. 68% цих людей очікували на соціальне житло вже більше 10 років. При цьому, житловий фонд є доволі старим: 42% будинків були збудовані до 1960 року, а в 51% будинків ніколи не проводився капітальний ремонт (UNECE, 2013). Станом на 2012 рік більше 93 000 українців мешкали в приміщеннях, що не відповідають стандартам, а близько 25 000 осіб – в приміщеннях не придатних до проживання. Більше того, подібний до центрів компактного проживання тип житла існував і до конфлікту: в Україні функціонує 9 561 хостел та гуртожиток (2% всього житлового фонду), серед яких 79% мають державну форму власності. До цього переліку входять студентські гуртожитки, приміщення, що належать підприємствам чи профспілкам. Ці приміщення використовуються для довгострокового проживання, проте в Україні також існують установи, що спеціалізуються на короткостроковому перебуванні, такі як санаторії та літні табори. Частіше за все в таких приміщеннях немає особистих чи спільних кухонних приміщень, а туалетні та ванні кімнати є спільними.

Установи для тимчасового колективного розміщення, що існували до конфлікту

4,572	загальна кількість установ
2,885	відкриті впродовж всього року установи
1,687	установи, що працюють сезонно
1,928	рекреаційні установи (санаторії, літні табори, медичні установи тощо.)

Типологія центрів компактного проживання

Поняття «центр компактного проживання» не має універсального визначення, проте визначення, приведені нижче, може бути застосоване майже до всіх випадків:

Центри компактного проживання – це приміщення і заклади, що існували до кризи та які використовуються для колективного та комунального розміщення ВПО у разі конфлікту чи стихійного лиха.

Говорячи про Україну, приміщення та заклади, що існували до конфлікту, можна поділити на установи для довгострокового та короткострокового перебування.

Установи для довгострокового перебування	Установи для короткострокового перебування
Будівлі з усіма необхідними умовами для довгострокового проживання (гуртожитки та комунальні квартири тощо)	Не призначені для проживання приміщення (колишні офіси), церкви, бараки тощо
Заклади для короткострокового розміщення з метою лікування чи оздоровлення (санаторії, літні табори, бази відпочинку)	
Спеціалізовані установи для довгострокового розміщення осіб з особливими потребами (будинки для людей похилого віку, притулки, психо-неврологічні диспансери тощо)	

Кожен вид центрів компактного проживання потребує відповідного реагування:

Вид центру компактного проживання	Реагування
Будівлі з усіма необхідними умовами для довгострокового проживання	Моніторинг та адресні дії
Заклади для короткострокового розміщення з метою лікування чи оздоровлення	Закриття
Спеціалізовані установи для довгострокового розміщення осіб з особливими потребами	Моніторинг та адресні дії
Приміщення не призначені для проживання	Закриття

Таким чином, детальний моніторинг ситуації та адресний підхід до кожної конкретної ситуації у співпраці з громадянським суспільством є вкрай необхідним.

Вразливі групи

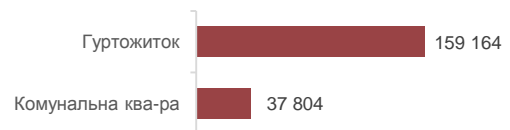

Ризик виселення

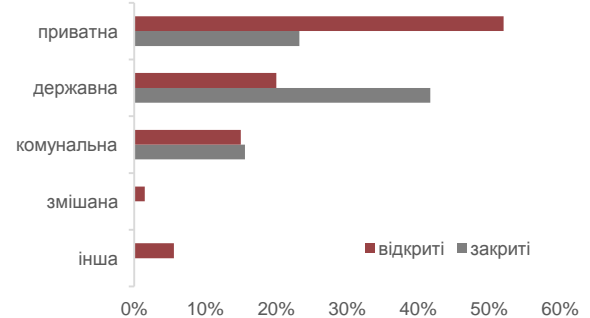

■ немає ризику ■ під ризиком виселення

Місце проживання осіб, що стоять на обліку для отримання житла

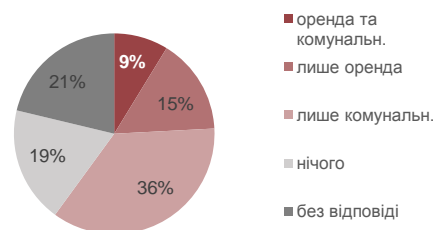
Відкриті та закриті, за типом власності

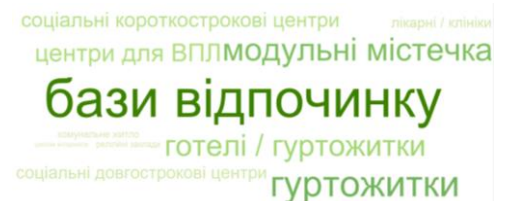
Чоловіки, жінки та діти

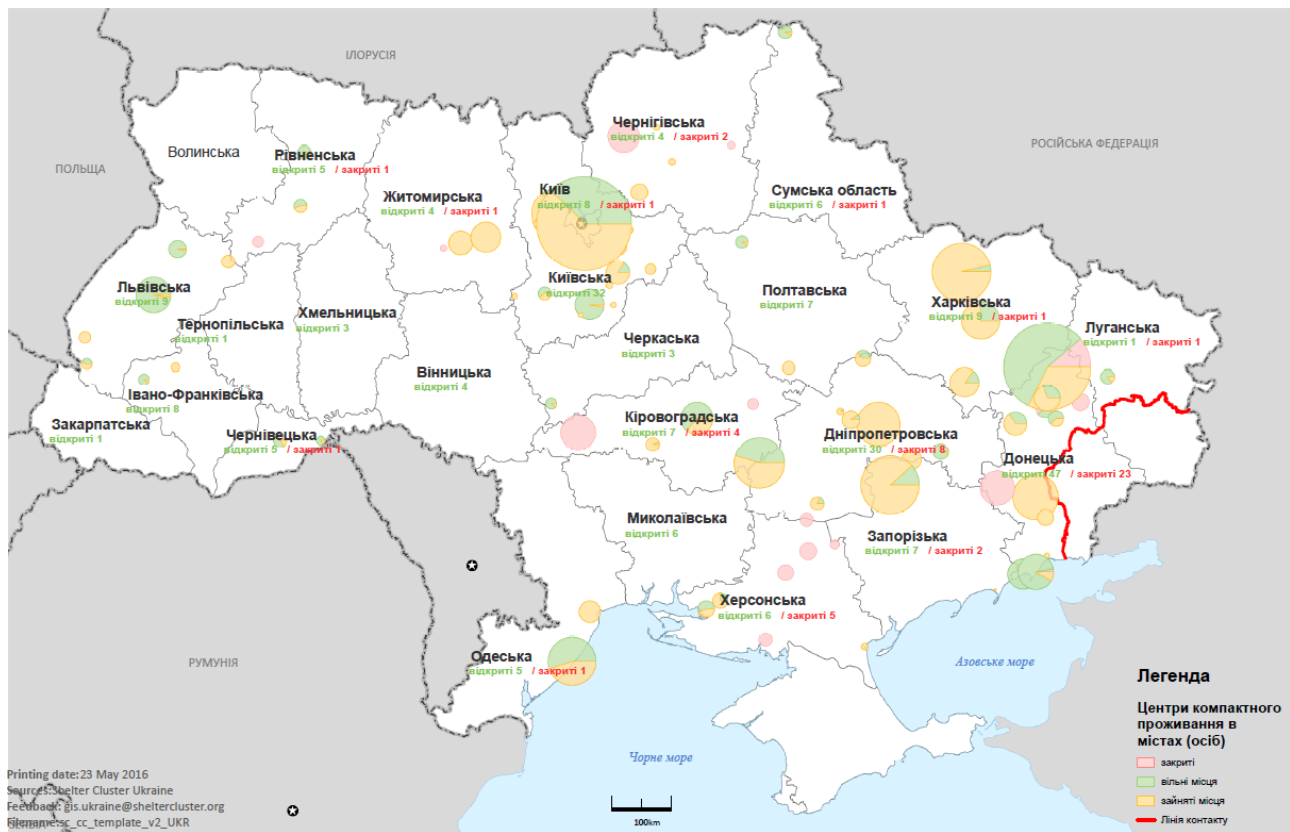
Оплата оренди та комунальних послуг

Центри за типом закладу

Насиченість кольору представляє кількість осіб в центрах на сьогодні, тоді як розмір - загальна кількість місць в них.

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЩОДО ЦЕНТРІВ КОМПАКТНОГО ПРОЖИВАННЯ

- Відповідно до статті 9 Закону України «Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб» від 2015 року, ВПО мають право на безоплатне тимчасове проживання, за умови сплати за використані комунальні послуги, строком до 6 місяців. Для багатодітних родин, осіб з обмеженими можливостями та осіб похилого віку цей термін може бути подовжено. Більше того, в статті відзначається право ВПО на безпечні умови життя та створення належних умов для постійного чи тимчасового проживання.
- 1 жовтня 2014 року Кабінет Міністрів України (КМУ) прийняв **Постанову № 505**, яка передбачає щомісячні соціальні виплати для зареєстрованих ВПО на покриття вартості проживання та комунальних послуг в розмірі до 884 гривень (40 доларів США) для безробітних осіб, 442 гривень (20 доларів США) для працездатних осіб, та до 1 074 (49 доларів США) гривень для інвалідів 3 групи, але не більше 2 400 (109 доларів США) на родину.
- У квітні 2015 року КМУ видав **Постанову №382** про забезпечення відшкодування витрат, пов'язаних з тимчасовим проживанням громадян з інвалідністю у санаторіях та інших ВПО. Згідно з Постановою на таке відшкодування було виділено 14,8 млн гривень (583 200 доларів США) з державного бюджету.
- Враховуючи кількість видів центрів компактного проживання, існує цілий ряд спеціальних підзаконних актів, що регулюють особливості гуртожитків, державних і приватних санаторіїв, та спеціалізованих установ для проживання людей з особливими потребами. Проте деякі з центрів компактного проживання, такі як церкви чи нежитлові приміщення, випадають зі сфери регулювання цих підзаконних актів. Технічно існують санітарні норми та стандарти безпеки для місць колективного проживання людей. **Проте увесь обсяг правил та норм далеко не завжди узгоджений і часто порушується.**
- Більше того, **кожен державний або комунальний центр компактного проживання керується різними установами**, як-от різними міністерствами (Міністерство освіти, Міністерство охорони здоров'я тощо), комунальними підприємствами, місцевими органами влади чи профспілками, в той час як **приватні центри мають окремі органи управління та осіб, що їх очолюють**. Наразі не існує жодного органу державної влади, до обов'язків якого входив би контроль та управління центрами компактного проживання, що призвело до серйозного дефіциту державного втручання в це питання. В той самий час, спостерігається позитивна тенденція в зусиллях місцевих органів влади спрямованих на вирішення нагальних проблем, що виникають в контексті центрів.
- Мешканці центрів компактного проживання регулярно зіштовхуються з різного роду труднощами, зокрема в реєстрації місця проживання та отриманні прописки, яка відкриває доступ до таких самих послуг, які може отримувати місцеве населення. Одна з таких послуг – субсидії на сплату комунальних послуг, на яку має право будь-яка родина, якщо сумарний дохід не покриває мінімальну вартість витрат на сплату комунальних послуг. На жаль, більшість ВПО не мають змоги отримувати такі субсидії. **Центри компактного проживання не реєструють людей як мешканців за адресами реєстрації центру** та дуже часто не мають обладнання для вимірювання використаної кількості води, газу та інших комунальних послуг на особу.

